

VAESLAPSE KÄSIKIVI: IGAPÄEVA- JA IMELUGU

Vaeslapseloo nüüdisvariante laste- ja noortekirjanduses

Ele Suvalep

KAKS MAAILMA MUINASJUTTUES

Niihästi folkloristid kui kirjandus – ja kultuuriuurijad on pidanud vaeslapse lugu üheks põhinarratiiviks, suureks looks, mis ulatub folkloorist uusaegsesse kõrg- ja populaarkultuuri. Ehk siis Tuhkatriinust ja käsikivi-keerutajast vaeslapsel Oliver Twisti, Jane Eyre'i ja Juulius Kilimiti juurde; edasi Pipi Pikksuka, Harry Potteri, Batmani ja Ämblikmeheni, ning ka näiteks eesti noore kirjaniku Marion Andra ulmejuttude tegelaste Haili ja Casey'ni. See loend, mida võiks veel palju täiendada, sisaldab erinevaid tekste, muinasjuttude kõrval ka realistlikke lugusid. Tõsi, maailma ja eriti angloameerika uuemas lastekirjanduses ning kultuuris tundub vaeslaps hiilgavat just suurtes fantaasiates. Ent meil Eestis?

Tuntumaid eesti orvulugusid „Vaeslapse käsikivi” (edaspidi VK) on Friedrich Reinhold Kreutzwaldi sõnastatuna ja komponeerituna ligi 150 aastat vana, ja põhineb veel palju vanemal folkloorisel ainesel. Kreutzwaldi muinasjutt on kokku pandud paarist-kolmest eri tüüpi rahvajutust. VL algusosa annab suhteliselt realistliku pildi vaevalisest orvuelust, ja tegelikult pöörduakse reaalellu tagasi ka loo lõpul, kui vaeslapsel saab perenaine. Keskmise ja keskse osa Kreutzwaldi muinasjutust hõlmab võlu-käsikivi ehk imeveski lugu (vt Annist 1966 : 111), mida valmistavad ette Soome tark oma nõiakunstiga ning vaeslapse unenäoteekond allilma.

Nii põimitakse VK-s imelugu igapäevasega mitte ainult teema, vaid ka otseselt esituse tasandil. Tegelikult ongi suur osa vanu muinasjutte (*resp* muinasjututöötusi) põhimõtteliselt sellised. Isegi kui tegevus algab kuningalossis seitsme maa ja mere taga, jutustatakse algul meie maailma inimlikest asjadest, peategelase kasvamisest ja tema kodusest elust. Seejärel tuleb fantastiline teekond, muinasjutulised abilised, võitlused jne. Lõpetuseks minnakse – kasvõi hästi lühidalt – tagasi maiste asjade juurde, nagu peategelase pulmad ja kättevõidetud varandus. Ka enamikus uuemates kunstmuinasjuttudes on kahe maailma, reaalsuse ja fantaasiailma olemasolu märgatav, olgugi määravaks üldiselt viimane.

Kaht maailma ühendades on VK üsna tüüpiline muinasjutt. Imemuinasjutu mõõdupuu järgi tundub ta siiski suhteliselt realistlikum, igapäevastatum. Teekond allilma võiks peaaegu olla vaid vaeslapse unenägu. Isejahvatav käsikivi on Kreutzwaldi variandis isetöötav, aga mitte isetootev imeveski nagu Sampo või süüa-andvad märsid ja isekattuvad lauad (Annist 1966 : 116). Lisaks – imeveski kaob, kui kuri perenaine on karistatud ja vaeslaps abiellunud.

Eesti lastekirjanduse traditsioon kinnitab, et meie vaeslapselood kalduvadki realismi, eelistades lausa realistlikku jutustust. 20. sajandi meeldejäädavamad vaeslapsed on Jüri Parijõe Jaan („Teraspoiss”, 1937), Silvia Rannamaa Kadri (1959, 1961) ja veel mõned tõsielukirjanduse orvud ning lastekodulapsed. Selle taustal ei üllata nii väga, et ka 21. sajandi eesti laste- ja noortekirjanduses, mis pealtnäha ju üsna fantaasiakirev, on vaeslapselood ikka suuresti realistlikud.

VELI OLIVER JA OLIVER TWIST

Esimese nüüdisloo tüübi võiks Reet Made raamatu järgi nimetada **Veli Oliveriks**, variatsiooniks Charles Dickensi kuulsa romaani „Oliver Twist” (1838; eesti keeles esmakordselt 1927) teemadel. See on vanemateta ja koduta, tänava- ja/või lastekodulapse, reeglina p o i s i lugu.

Oliver Twist on meie lasteraamatutegelastega üsna pikka aega kaasas käinud. Mingeid Oliveri saatust meenutavaid seiku on 1930ndate aastate Jaani-Teraspoisi loos. Rannamaa „Kasuemas” saadab piimasupimässi „Dickensi vaestemaja” motiiv, eriti meeldejäädvalt muidugi väikese Sassi lapsesuu läbi: *Aga meil on siin nagu Tikessi vaestemaja*. (Rannamaa 1963 : 119.)

Uusimaid Olivere leiame eesti (laste)kirjanduses kohe 2000ndatest alates, esialgu Tea Kase dokumentaalset laadi raamatus „Tänavalapsed” (2001). Ilukirjanduslikult kujundatumad tegelased algavad Aidi Valliku Anni isa Antsuga, kelle lastekodulugu jutustatakse teises Anni-raamatus „Mis teha, Ann?” (2002). Edasi tuleb iseäralik Pärt Helga Nõu „Kuuendas sõrmes” (2003), talle järgnevad Reet Made „Veli Oliveri” (2005) tänavapoisist nimategelane ning veel üks „veli” – Veli-Pekka nimeline kodutu poiss Ira Lemberi raamatus „Tüdruk, kes armastas teatrit” (2005). Vaatamata sellele, et Made tegelased on omajagu nooremad kui Lemberil, on viimased kaks juttu ülesehituselt eriti sarnased. Tegelikult ongi meie uutel Oliveri-lugudel märgatavaid ühisjooni, sealjuures hoopis erinevaid Dickensiteosest.

Üsna silmatorkav on näiteks kaksikpeategelane: neist teine (võib-olla isegi tähtsuselt esimene!) on see, kelle „veli” Oliver on või kes on Oliveri „õde”. Niisiis meenutab too kaksik muinasjuttude venna-õe, kasvõi Hansu-Grete kooslust. Ainult et vaeslapseseks võib teist nendest pidada väga tinglikult. Väliselt on tegemist lausa vastandtegelastega. Nõu Karina, Made Anna-Maria ja Lemberi Kelli kasvavad heades tingimustes ning korralikus peres, kuigi tunnevad end ühel või teisel põhjusel otsekui vaeslastena ning leiavad just koduta poistes endale venna, mõistja, isegi toetaja. Oliver, Veli-Pekka ja teatud mõttes ka Pärt on oma korralikest „õdedest” tegusamad ja otsustavamad, mis kirjandusliku vaeslapsetüübi juurde kuulubki. Suuresti nende mõjul muutuvad tüdrukud söakamaks ning mõistvamaks. Saadakse aru tõelise vaeslapse eluraskustest, hinnatakse adekvaatsemalt oma seisundit.

Loomulikult ei toimi kõik Oliveri-lood sama skeemi järgi, ent on ikkagi üpris iseloomulik, et ühel või teisel moel seotakse ja vastandatakse päris-vaeslast ja n.-õ *quasi*-vaeslast. Valliku raamatus võib toda tegelaskaksikut näha ühelt poolt isa Antsu

ja Anni sõbra Gregori, teisalt isa ja Anni enda kõrvutuses. Ulatuslik ja tegelasrohke on Helga Nõu viimane noortediloo „Appi!“ (2008) ja „Jääauku!“ (2010), milles suhestatakse omavahel mitmesuguseid orbe ja hingelisi vaeslapsi: õde-venda Maili ja Juss, aidsihaige Kaupo, heast perest ja enesega hädas Tomi, narkomaanist kurjategija Ludi jt.

Rohkem erineb eespool nimetatutest Lea Arme „Varjupaiganaga“ (2010), mahedates toonides lastekodu- või lastekülalugu, adressaadiks nooremad lapsed. Peategelane 8aastane Ruut, kes algul oma isast midagi ei tea, tuleb pärast ema surma lastekodusse, mille peres on erinevas vanuses ja eri saatusega lapsi. Seos ja vastandus toimivad ennekõike lastekodu-tänava või lastekodu ja probleemse kodu pinnal. Peategelane mõtleb: kas on parem külma ilmaga õues kerjata või lastekodus olla? Ja arvab, et lastekodus on parem. Kaugeltki kõik Oliverid ei arva nii.

Küsimuse võikski edasi fokuseerida just vaeslapse staatusele. Kas on parem olla orb, täiesti ilma vanemateta, või kannatada hirmsate vanemate, alkohoolikute ja vägivaldsete käes? Polegi nii erandlik, et vaeslapse staatust peetakse paremaks. Moraalselt mõjuvad pahelised ema-isa lapsele rängemini kui surnud, võib-olla isegi kui teadmata vanemad, keda võib kujutluses aeg-ajalt idealiseerida. Tuija Lehtineni, soome noortekirjaniku romaanis „Tiiivad varvaste vahel“ (1991, e.k. 2005) ütleb üks tegelane: *Teadagi tuleks mulle kasuks, kui ma oleksin orb*. Nimelt häbeneb ta heast perekonnast tütarlapse vanemate ees seda, et tal on *räuskav paps ja mööda seinäääri hiiliv mamps*. (Lehtinen 2005 : 169) Midagi niisugust ja enamgi võib mõttesse tulla, kui lugeda näiteks Nirti noorteromaani „Ja anna meile andeks meie võlad“ (2009), mis kujutab koduvägivalda ja selle mõju lapsele. Või kuidas võtta tolle romaani vägivaldse isa sõnu, kui too hoiatab tütart, et see ei räägiks teistele, mis kodus toimub, sest muidu: *Sa kasvad üles kuskil lastekodus, kus kasvatajad sind vägistavad* (Nirti 2009 : 31). Võib-olla on hirmsate vanematega kooselu probleem sotsiaalselt praegu aktuaalsem kui klassikaliste orbude oma? Noortekirjanduses tuleb halastamatut dickenslikku naturalismi ette mujalgi kui vaeslapselugudes, ja vahel veel lohutumalt. Seevastu positiivse tegelase ja lahenduse esitavad selgemini just vaeslapselood.

Kirjanduslikult on meie uusaegsed Oliveri-variandid minu meelest enam-vähem korralikul keskmisel tasemel. Kõrgemale kohale võiks pretendeerida kõigepealt „Kuues sõrm“, mis küll oma muinasjutulisuses ja eeskätt Karina-liinile keskendatuses ulatub üle antud lootüübi raamide. Ka „Mis teha, Ann?“, kuigi mitte Valliku esimese raamatu värskuses, on päris mõjuv. Hea, et Oliveridest kirjutatakse ka noorematele lastele, ehkki veidi liiga siledal ja lihtsal moel.

PEAAEGU TUHKATRIINU. KES ON VAESLAPS?

Teise, samuti realistliku variandi nimi võiks olla **Peaegu Tuhkatriinu**. Peale tuntud muinasjutu meenutavad need Rannamaa Kadri lugu ja kuuluvad suuremalt jaolt tütarlasteraamatute hulka. Selliseid on ilmunud just viimasel paaril-kolmel aastal: Ketlin Priilinna „Peaegu Tuhkatriinu“ (2007), Kristiine Kurema „Jäätunud võõras“

(2008), Barbi-Katrin Lõhmuse „Imesid juhtub harva“ (2007), Ruth Vasseli „Sukk ja saabas“ (2007), Siiri Laidla „Pärnaõietee“ (eriti III osa 2009), teatud suhtes ka Anette-Marlen Oti „Katriin“ (2007). Ema kaotanud tütar ei leia isalt piisavat tuge ja mõistmist, kerkib ka võõrasemaprobleem. Nimetatud Tuhkatriinu-juttude kirjanduslik teostus ei ulatu oluliselt üle keskpärase, on ka üpris algajalikke tekste. Mõjuvaim oli minu jaoks Kristiine Kurema jutustus.

Ent kes õigupoolest on vaeslaps? Täiel määral vaeslapseseks on loetud ennekõike seda, kes on kaotanud mõlemad vanemad – olgu nad surnud, lapse hüljanud või segastel asjaoludel kadunud. Vaeslasteks on peetud aga ka emata lapsi, eriti kui isa vanemlik roll jätab soovida. Algses Tuhkatriinu-muinasjutus esineb n.-õ positsioneerimata, „nähtamatu“ isa, kes sündmustesse ei sekku. Meie uutes Tuhkatriinu-lugudes on isa küll nähtav ja tegutsev, aga vanemlikus mõttes puudulikult.

Tuhkatriinu-variant tõendab, et vaeslapselood ei ole sotsiaalse nähtuse otsene peegeldus. Niisiis ei pea arvama, et meil valitsev probleemne peretüüp oleks selline, kus ema on surnud (üksikjuhul pere juurest ära länud), isal pole tütre jaoks aega, ja siis ilmub tütre elu raskeks tegev võõrasema. (Muide, eespool nimetatud raamatutes astub kahel juhul võõrasema rolli tütre õpetaja.) Ent kindel on, et midagi olulist laste ja vanemate suhtega seonduvat need lood ütlevad, midagi üsna üldinimlikku ja nüüdisaegset, mis kehtib igasuguste peremallide puhul. Võib puududa nimelt isa, keda üheaegu ihatakse (temaga võib olla seotud meeldejäävaid hetki) ja kelle passiivsuses ollakse pettunud, kellel võib olla uus pere või suhted. Või kahetsusega seotud pettumus emas, kes on vast küll olemas, aga mitte sellisena, nagu tahetaks (sama võiks käia õpetaja kohta) – eluraskustes võib ta olla minetanud naiselikkuse, või vastupidi, üritada naisena, tütre silmis võõrasemalikult, võtta elult viimast. Muinasjuttude kurja võõrasema kui üht ema projektsiooni on esile toonud ka Bruno Bettelheim oma „Muinasjuttude võlujõus“ (Bettelheim 2007 : 137-138). Siinkohal on paslik meenutada, et tütarlasekirjanduse Tuhkatriinu-loo realistlikudki variandid toetuvad ja viitavad ikka äratuntavalt muinasjutumallile. Niisiis ei seisa kirjanduse ja eriti lastekirjanduse realism täiesti lahus muinasjutust, vaid on teinekord just taoline igapäevamuinasjutt, nagu oli omal moel Kreutzwaldi VK.

Eespool öelduga olen lähenenud küsimusele vaeslapse kirjanduslikust tähendusest. Vaeslaps kirjanduses ei ole ainult ning isegi ennekõike vaeslaps sotsiaalses mõttes. Ta tähistab lapse ja inimese teatud külgi, seisundit, midagi inimeseks kujunemise ja eluteekonna juurde kuuluvat. Vaeslapsel on võimalik toda teekonda alustada nullist või äärmusest: n.-õ mitte-kellesti, mitte-kedagi-ega-midagi-omajast võib saada keegi, kellel on miski ja keegi – edu, rikkus, vaimne rahuldus, armastus, perekond. Tõsi, just niisugune on üks trafaretne ajaviitelugu. Aga sellisest skeemist lähtudes on võimalik käsitleda ka palju keerulisemaid ja tõsisemaid asju, nagu lapse iseseisvumine, inimese vaimne kasv ja küpsemine, millega seoses on möödapääsmatu olla ajuti vaeslapse-üksinduses, langetada ise olulisi otsuseid. Ka vanematega laps tunneb – küllap peabki tundma! – end mingil hetkel üksi, ilma targemate abita, otsekui elu

vaeslapsena. Ja on veel üks külg, mida psühhoanalüütikud ja nt Bruno Bettelheim esile toonud: peaaegu iga vanematega laps tunneb mingil hetkel, et ta tahaks olla hoopis ilma vanemateta, vaba vanemlikest käskudest-keeldudest, vaba seiklusteks laias maailmas. Tuleb meelde näiteks Mark Twaini „Prints ja kerjus“, kus vaese hulkuri Tom Canty elu tundub prints Edwardile vastupandamatult ahvatlev! Psühhoanalüütikud ütlevad meile ka, et selliste lugude ja muinasjuttude lugemisega saab laps maandada tundeid, mis muidu piinavaks muutuksid. Ennekõike toda mingil hetkel tekkivat soovi, et tal poleks vanemaid või üht neist – ehk siis levinuimas psühhoanalüütilises tõlgenduses Oidipuse/ Elektra kompleksina väljenduvat hingeseisundit.

Nii on vaeslaps arengu- või seiklusloo kirjutamiseks käepärane kuju. Ka lastekirjanduses annab too tegelane autorile vabaduse kujutada suuri seiklusi või tavatuid olukordi. Millised küll oleksid vanemate hoole all kasvavate Pipi Pikksuka ja Harry Potteri lood?!

OHTLIK ABILINE. ETTEARVAMATU VÕLUJÕUD

Kolmanda variandi määratlust alustan ülestunnistusega, et mu lugemus nooremate laste lektüüri ja muinasjuttude osas on lünklik. Täiendamiseks ja edasimõtlemiseks on siinkohal rohkesti võimalusi.

Noorematele lugejatele on Eestiski adresseeritud rohkesti fantaasiakirjandust, kuid valdavalt mitte vaeslapselugusid. Muinasjutud näivad kuuluvat suures osas turvalise ja pereprobleemideta maailma juurde: haldjad, sinku-vinkud, kõnelevad jänked jm ilmuvad üldiselt korralikku lastetuppa. On loogiline, et väiksem lugeja vajab turvatunnet, ent aeg-ajalt omandab see mingi pealiskaudse *keep smilingu* ilme. Paremalt juhul, nagu Aino Perviku või Piret Raua muinasjuttudes, selgub siiski, et too väliselt turvaline, ehk igavavõitugi maailm on keerulisem ja huvitavam, või et asjad pole nii korras kui paistavad. Igavalt korraliku maailma keerulisusele ja ohtlikkusele osutamine on tõepoolest muinasjutu üks funktsioone, kui ka mitte just nn suure vaeslapseloo tähtsaim lähe. Klassikalisele vaeslapseloole on üsna lähedal näiteks Henno Käo „Väike rüütel Rikardo” (2004), aga tolle noore orvust rüütli seiklused maailmas jäävad mõõtmelt pigem väikese südamliku vaeslapseloo raamesse.

Küllap on liigselt pretensioonikas, mitte just kõige väiksemaid lugejaid silmaspidav, aga samas täiesti aus mu igatsus n.-õ suure eesti muinasjutu järele, milles oleks tõeliselt tunda nüüdismaailma keerulist „psüühikat”. Sest muinasjuttude, ja just suurte fantaasiate teistpidine funktsioon on ikka olnud meie maailma, paljuski mõistmatuna ja kaootilisena näiva, korrastamine fantaasiamaailma abil, kus antakse kuju poolenisti teadvustamata hirmudele ja ähmastele soovidele, isikustatakse headus ja kurjus. Suured muinasjutud kinnitavad, et maailm on mõistetav ja elu elamisväärne. Niisuguse suure muinasjutu peategelane on sageli – kuigi loomulikult mitte ainult – vaeslaps. Hea näide on Philip Pullmani Tumede-ainete triloogia, mu meelest üks briti uusaegse muinasjutu esindusteoseid.

Sellel ei tahaks aga eesti nüüdismuinasjutu väärtusi olematuks kuulutada. Leidsin meie muinasjuttudes vaeslapseloo aspektistki veenvat ja huvipakkuvat, mis omal moel puudutab tõeliselt suurt, lausa faustlikku küsimust lepingust teise maailma tundmatute jõududega. Ohtliku abilise küsimust.

Mihkel Ulmani „Võlur taskust“ (2007) peategelane 8aastane Taavi leiab ootamatult oma taskust pisikese võluri. Taavi elab algul väliselt laitmatu perekonnas, ent ta pereliikmed on kõik õnnetud, sest nad pole saavutanud ihaldatud elukutseid ega tänapäevasele edu- ja kuulsusemüüdile vastavat positsiooni. Lähedaste hädad teevad õnnetuks ka Taavi. „Tark mees taskus“ täidab tema soovid, andes ta vanemaile (veel ka sõbrale, naabritele) erakordsed võimed, mistõttu neist paugupealt saavad kuulsused. Tulemuseks on, et Taavi jääb tõesti vaeslapseks: vanemad ja sõbrad sõidavad üle maailma laiali, kogu poisi elu läheb segi. Kõigi unistuste ja soovide vaevata täitumine rikub ilmselgelt n.-ö maailma korda. See, et võluvägedega peab oskama ümber käia, on muinasjuttude vana teema. Ka VK-s oli võlukirstu (=käsikivi) avamine keelatud ja seda teinud ahne perenaine sai surma kirstus peitunud salapärase „elava tulukese“ põletatuna. Pole tähtsuseta, et võlukäsikivi pärines põrgust, mitte taevast.

Soovida tuleb õigesti, kuid see on raske, sest võlujõu võimsus ning toime inimmaailmas on ettearvamatud. Kindlasti meenub ootamatustega hiilgav võlukübar Tove Janssoni „Muumitrollis“, aga samuti soovipada meie Heiki Kripsi uues muinasjutus „Thule Päkapiik“ (2007). Reeli Reinausi „Saladusliku päeviku“ (2008) Saarat ja Ketlin Priilina „Hirm pole tähtis“ (2008) Antoniat võib ka teatud suhtes vaeslasteks nimetada. Saara vanemad ei tegele temaga üldse ja Antonia ema saab kurja demoni käe läbi surma, suuresti Antonia enda süül. Mõlemad tüdrukud on omapäi kutsunud välja nõiajõud, suutmata neid valitseda. Saara suletakse nõiamaaailma ja ta ei pääse tagasi; Antonia väljakutsutud demon tapab inimesi. Nõiduse kaotamiseks on vaja uusi nõidumisi, ja asjasse kistakse uued ja uued lapsed. Nagu muinasjuttudes ikka, õnnestub lõpuks nõidus murda, aga Reinausi ja Priilina raamatute laste seiklused jätvavad siiski nii ohtliku mulje, et muinasjuttude hoiatav iseloom ei saa jääda tähelepanuta. Seda enam, et nagu VK-s on tegemist mustade jõududega.

Teisalt, ka n.-ö taevast juhatus ei pruugi inimene oma maailmas mõista ja rakendada eksimatult. Ta lihtsalt värvib musta valgeks, aga kui värv hakkab maha kooruma? Siiri Laidla on „Raamatukogunõid Rosaalies“ (2008) intrigeerivalt arendanud Nukitsamehe teemat. Oskar Lutsu Nukitsamehest, valguseilma istutatud mustast tegelasest, on saanud täiskasvanu, kordnik Vassili Nurmkanana. Mees jutustab oma elukäigu ning selgub, et inimlaste peres ta siiski ei kodunenud, vaid jooksis ära metsa oma pärisvanemaid otsima („olgu need või sarvede ja sabaga“). Vanemaid leidmata sattus ta vana metsavahi kasvandikuks, tolle surma järel lastekodusse ja siis miilitsakooli. Kas Nukitsamehe äratoomine metsast oli õige? Kõrgemate ideede või üllaste kavatsuste ajal toimimine ei välista inimlikust piiratusest tulenevaid vigu. Muide, sellist oma aja rõhutatud „valge inimese ideoloogiat“ nägid Lutsu muinasjutus

ka eesti lastekirjanduse loenguil osalenud soome tudengid, kellele „Nukitsamees” muidu küll väga meeldis.

Nõnda siis peab muinasjuttude kangeline edu saavutamiseks üldiselt pöörduma võlujõulise abilise poole, kuid ta peab mõistma tolle abilise loomust ja seatud piire. Just sellele, mis juhtub, kui ei mõisteta, osutavad minu meelest huvitavalt meie uued muinasjutud. Ja see on tänapäeva maailma seisukohalt väga kõnekas teema. Kui võtta kasvõi meie nüüdisaegne heaoluühiskond, siis on seegi ehitatud omamoodi võlujõu abil, olgugi võlujõud siin inimese (inimkonna) enda vaimne kõrgseisund pluss teatud asjaolude kokkulangemine, mida tavatsetakse nimetada „õnneks” või „õnnelikuks juhuseks”. Elame mingis mõttes Fausti lepingu toel, esialgu peamiselt selle pakutud hüvesid kasutades. Aga küllap kuskil on piir ja millalgi tuleb tasuda. Aeg-ajalt on mõistlik selle üle järele mõelda.

Pisut veel ühest vaeslapseloo, mis pakkus mulle tegelikult suurima lugemiselamuse selle teemaga tegeldes. Marion Andra „Pimend“ (2008) ei kuulu vast otse nn laste- ja noorsookirjandusse, kuid on sisukas noorteraamat, mida julgen soovitada kõigile, kellel fantaasiakirjanduse suhtes pole ületamatut tõrget. Peategelane, pimedana sündinud Haili teeb 5aastasena läbi autoavarii, milles ta kaotab vanemad ja saab nägijaks, aga erilisel viisil. Ta hakkab nägema astraaltasandit, sealseid vaimolendeid (osa meenutab ka näiteks vampiire, kellest Andra kirjutab põhjalikumalt oma järgmises raamatus „Algolagnia”). Teise maailma vägi aitab Hailit ka reaalmaailmas toime tulla – päris pimedana oleks see tal vaevalt õnnestunud! –, ent siiski mitte probleemideta ja kauaks. Ta peab valima, kas edaspidi elada selles ilmas pimedana (ja armastatuna!) või teises ilmas nägijana, siinpoolsuse jaoks surnud olles. Otsustamishetkel pole noor naine valmis elama pimedana ehk siis tavalise piiratud inimese kombel, ja kui ta lõpuks selleks tahet ja valmisolekut tunneb, pole enam võimalik muud valida kui surm ehk teispoole igavik. Imedel on oma hind selleski loos, kuigi „Pimend” pole mingi ühe-sõnumi-raamat. Kiitust väärrib autori poolt hästi valitud, mõõdutundeline, lausa realismilähedane kujutus- ja jutustuslaad. Marion Andra on esikraamatuga võrreldes palju edasi läinud ning tema „Pimendis” on minu poolt igatsetava suure muinasloo ainek ja eeldusi.

Sellega on hea lõpetada.

KIRJANDUS JA VIITED

- Andra, Marion 2008. Pimend. Tallinn: Varrak.
Andra, Marion 2009. Algolagnia. Tartu: Fantaasia.
Annist, August 1966. F.R. Kreutzwaldi muinasjuttude algupära ja kunstiline laad. Tallinn: Eesti Raamat.
Arme, Lea 2010. Varjupaiganaga. Tallinn: Tormikiri.
Bettelheim, Bruno 2007. Muinasjuttude võlujõud. Muinasjuttude tähtsus ja tähendus. Tartu: Atlex.
Kask, Tea 2001. Tänavalapsed. Tallinn: Avita.
Kreutzwald, F.R. 1996. Eesti rahva ennemuistsed jutud. Tallinn: Athena.

- Kriips, Heiki 2007. Thule Päkapiikk. Tallinn: Tänapäev.
- Kurema, Kristiine 2009. Jäätunud võõras. Tallinn: Tänapäev.
- Käo, Henno 2004. Väike rüütel Rikardo. Tallinn: Tänapäev.
- Laidla, Siiri 2008. Raamatukogunõid Rosaalie. Tallinn: Tänapäev.
- Laidla, Siiri 2009. Pärnaõietee. [III] Tallinn: Canopus.
- Lehtinen, Tuija 2005. Tiivad varvaste vahel. [Tallinn: Eesti Ekspressi Kirjastus]
- Lember, Ira 2005. Tüdruk, kes armastas teatrit. Tallinn: Canopus.
- Lõhmus, Barbi-Katrin 2007. Imesid juhtub harva. Tallinn: Tänapäev.
- Made, Reet 2005. Veli Oliver. Tallinn: Tänapäev.
- Nirti 2009. Ja anna meile andeks meie võlad... Tartu: Petrone Print.
- Nõu, Helga 2003. Kuues sõrm. Tallinn: Tänapäev.
- Nõu, Helga 2008. Appi! Noorsooromaan. Tartu: Atlex.
- Nõu, Helga 2010. Jääauku. Noorsooromaan. Tartu: Atlex.
- Ott, Anette-Marlen 2007. Katriin! Lugu 13aastase tüdruku elust, sõprusest ja armastusest. Tallinn: Tormikiri.
- Parijõgi, Jüri 1937. Teraspoiss. Tartu: Loodus.
- Priilinn, Ketlin 2007. Peaaegu Tuhkatriinu. Habaja: Kentaur.
- Priilinn, Ketlin 2008. Hirm pole tähtis. Habaja: Kentaur.
- Rannamaa, Silvia 1959. Kadri. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- Rannamaa, Silvia 1963. Kasuema. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- Reinaus, Reeli 2008. Saladuslik päevik. Tallinn: Tänapäev.
- Ulman, Mihkel 2007. Võlur taskust. Tartu: Elmatar.
- Vallik, Aidi 2002. Mis teha, Ann? Tallinn: Tänapäev.
- Vassel, Ruth 2007. Sukk ja saabas. Tallinn: Tänapäev.